

Af et godt hjerte

Sproglighed

Farø, Ken Joensen

Published in:
Mål og mæle

Publication date:
2008

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Farø, K. J. (2008). Af et godt hjerte: Sproglighed. *Mål og mæle*, (3), 5-6.

! *Fra mund til mund* er registreret i *Ordbog over det Danske Sprog* (ODS) med eksempler fra Werlauff (1858) og Drachmann (1879). Derimod finder man ikke *fra mund til øre* i denne ordbog. I det omfattende elektroniske Arkiv for Dansk Litteratur optræder den "ulogiske" form, *fra mund til mund*, 63 gange, primært i 1800-talstekster. Den tilsyneladende mere "logiske" forekommer derimod ikke en eneste gang. Sammenligner man nu med en nyere kilde, nemlig det 56 mio. ord omfattende KorpusDK, så ser det lidt anderledes ud: Her er der pludselig 9 eksempler på *fra mund til øre*, men dog stadig 25 på *fra mund til mund*. På internettet er der ca. 15 gange så mange eksempler på *fra mund til mund* som *fra mund til øre*.

Det ser altså ud til, at *fra mund til mund* både er den ældste form og samtidig langt den mest udbredte. Det giver anledning til at se lidt nærmere på udtrykket. For er det egentlig så ulogisk igen? Ganske vist foregår den enkelte kommunikationsakt ved, at lydbølger fra afsenderens mund rammer modtagerens øre. Men *fra mund til mund* sigter til mere end det: Her er det udbredelsen af et budskab i et helt sprogsamfund, der er tale om, dvs. den gentagne overførsel af information via en hel kæde af mennesker. Dét indhold rammer *fra mund til mund* faktisk ganske godt, for modtageren af budskabet modtager det ikke bare, men sender det også videre. Min udlægning er derfor, at *fra mund til øre* kan være en nyere dannelses, måske et forsøg på at korrigere den konstruktion, mange ud over Jens Sønderup finder sær.

Spørgsmålet kunne derfor i virkeligheden med (mindst) lige så god ret have været stillet omvendt (se også næste spørgsmål).

KF

? Af et godt hjerte

Jeg har ikke tidligere tænkt på, at et udtryk, jeg hørte forleden, egentlig er noget vrøvl, eller kan det forklares? Der blev i en radioudsendelse sagt om to statsledere, at de "hader hinanden af et godt hjerte".

Med venlig hilsen
Annette Deurell
Brøndby

! Med *hade nogen af et godt hjerte* forholder det sig lidt på samme måde som med *fra mund til mund*: Udtrykket er noteret i *Ordbog over det Danske Sprog* med et citat fra Ditte Menneskebarn (ca. 1920): "Bønderne havde hadet dem ... af et godt Hjerte". I KorpusDK finder man autentiske eksempler på både den "logiske" og den "ulogiske" variant: (1) *sager, hvor ældre af et godt hjerte åbner døren for banditter – over for:* (2) *Hun hadede af et godt hjerte gynækologer*. De to betydninger er omtrent lige hyppige i sprogbrugen. Man kan i øvrigt både afsky, foragte og forbande nogen af et godt hjerte – og sikkert mere endnu.

Om udtrykket er vrøvl, kan nok diskuteres. Det er logisk nok, hvis man accepterer forbindelsen af et godt hjertes flertydighed, nemlig: (1) 'ud fra ønsket om at være god mod andre'; (2) 'med stor entusiasme,

lidenskabeligt, voldsomt', eller som ODS skriver: "om sindstilstand, følelse olgn., der er, som den bør være" – god eller ugod; det er jo ikke standardbetydningen af *god*. Fællesnævneren er så 'følelser' el. lign.

Vi må leve med, at sproget hverken som helhed eller i sine enkeltelementer nødvendigvis er eller bør være 100 % logisk.

KF

? Prestigiøs

Hvad mener I om ordet *prestigiøs*? Jeg har fundet det på Meteorologisk Instituts hjemmeside. Se selv: Adressen er www.dmi.dk. Der står, at DMI er "vinder af en mere end almindelig *prestigiøs* licitation ...". Ordet er vel godt nok, i stedet for det lange *prestige*-fyldte, men der er et eller andet ved stavemåden, der generer mig. Hvad synes I?

Venlig hilsen
Ane Marie Speth

! Der skal i hvert fald ikke noget -e på *prestigiøs* i ubestemt ental. Men der er også andet ved ordet, som kan virke påfaldende. *Prestigiøs* er et ret nyt ord i dansk. Den Danske Ordbog oplyser, at den første forekomst er fra 1987. Ordet er først blevet lidt mere almindeligt fra slutningen af 1990'erne, fx

dansk musiklivs mest *prestigiøse* pris,
orkestrets *prestigiøse* koncert i
Berliner Filharmonien,
den *prestigiøse* Mercury Award.

Der er 14 eksempler på brug af *prestigiøs* i Korpus 2000, som man finder på www.dsl.dk. Man kan godt spørge, hvad der er så ringe ved de kendte ord, *prestigefyldt*, *prestigebetonet*, *prestigemættet*, *prestigegivende*, *prestigeskabende* osv., at vi er nødt til at have et mindre præcist ord, *prestigiøs*? Mit gæt er, at den skrivende gerne vil vælge et ord, der har lidt mere glimmer og stjernestøv over sig. Og så forekommer sådan et *nyere* engelsk-fransk lån bedre end en ældre sammensætning. *Prestigiøs* er sproglig wonderbra, det løfter og fremhæver uden at tilføje noget.

Stavemåden er ganske rigtigt påfaldende. Der er ikke mange ord, som ender -*giøs*. Og *religiøs* udtales med "g", selv om det også engang var med en fransk "sj"-lyd. *Prestigiøs* har ikke andre paralleller end *kontagiøs* ('smit-som') i Retskrivningsordbogen. Udtalen "-sjøs" skrives mere almindeligt med -*tiøs* (*ambitiøs*, *prætentios*) eller -*ciøs* (*graciøs*, *præciøs*).

CE

? Hvad end eller hvad enten

De seneste år er jeg flere gange i dagspressen stødt på udtrykket *hvad end* i sammenhænge, hvor jeg havde forventet *hvad enten*. Senest så jeg det i Politikens Magasinet på "Ordstyrerens" side: "... Men om man er ansat ved, på eller i kommunen – hvad betyder det? Ingen verdens ting. For hvad end jeg siger på, i, eller ved kommunen, så er modtageren ikke i tvivl om, hvad jeg mener."

Vil Mål og Mæle ved lejlighed kommentere, om *hvad enten* er på vej helt